

Hem de felicitar efusivament primer els col·lectors de les dades per la ímproba feina realitzada i, segonament, els editors que han tingut la iniciativa de rescatar-les i, amb un equip competent, procedir a la seva publicació. Com a observacions de caràcter general, creiem que seria útil, al costat de la llista numèrica de conceptes, afegir la llista per ordre alfabètic, mentre aquesta no es trobi al final de l'obra. A l'Alguer s'han fet dues enquestes, una per al català i una altra per al sard: cal tenir en compte que la llengua pròpia d'aquesta ciutat és el català, amb penetració important de sardismes des del s. XVI-XVII (però no d'introducció del sard), que dona a aquest sistema una notable personalitat dins el conjunt català; suposo que en el volum futur, dedicat a les localitats, s'explicarà el motiu d'aquesta dualitat. Els noms de les poblacions de *Banyuls* i *l'Alguer* figuren en les llengües oficials, francès i italià respectivament (*Bagnuls-sur-Mer* i *Alghero*); no estaria malament posar-hi al costat els noms en la llengua pròpia, el català. Finalment cal reconèixer les enormes dificultats que s'han hagut de superar en la unificació dels signes fonètics en una obra tan complexa on han intervingut lingüistes de llengües tan diferents, no exclusivament romàniques, i de formació desigual; tanmateix, el resultat és, en conjunt, francament positiu; intentant trobar ossos en el lleu, creiem que pot desconcertar un lector català de *l'Atlante* acostumat al sistema de l'AFI veure el grafema [ʃ] per la sibilant alveolar sonora [z] (de l' it. *rosa*) en casos com *e[ʃ] baifons* per *e[z] baifons* o *lli[ʃ]a* per *lli[z]a* de l'AFI.

En suma, una obra singular, que honora la lingüística europea i ofereix precioses dades sobre el lèxic dipositat al llarg dels segles per generacions de navegants i pescadors que han solcat la Mar Mediterrània.

Joan VENY
Institut d'Estudis Catalans
Universitat de Barcelona

DASCA, Maria / CAMPS ARBÓS, Josep (ed.) (2024): *Francesc Serés: la pell de la realitat*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 127 p.

El monogràfic sobre Francesc Serés de la Societat Catalana de Llengua i Literatura forma part del cicle «Clàssics contemporanis» dedicat a l'estudi d'autors catalans actuals. Aquesta interessant iniciativa de l'IEC prové de Montserrat Bacardí i de Francesc Foguet. El llibre que recull les conferències dedicades a Serés s'obre amb una introducció de Maria Dasca i Josep Camps tan ben articulada i sintètica que fa innecessària aquesta ressenya. Sigui com sigui, se'ns ha demanat que analitzem com s'analitza l'obra de Serés. Sense saber com, ens hem convertit en observadors dels observadors de les observacions d'un escriptor.

Coincidim amb els editors que els milers de fulls escrits pel prohóm de Saidí giren al voltant dels conceptes de realitat, frontera, país, societat i treball. Tanmateix, hi ha més que això. Per no incidir en aspectes remarcats dins el simposi, n'assenyalarem un que no s'hauria de quedar al marge: la literatura. Les perspectives d'anàlisi dels participants del simposi, casualment o no, es van centrar en els temes de l'obra seresiana més que no pas en la seva dimensió literària, llevat de la intervenció de Foguet i del breu esment que fa el mateix escriptor al seu estil. Curiosament, la primera recepció de la seva obra subratllava «l'estil Serés» que Pere Ballart (2012) qualificava d'«agilitat estilística inusitada». En canvi, al 2023, els crítics semblen més interessats en els seus continguts teòrics que no pas en la seva concreció formal.

I, sobretot, s'afanyen a relacionar el pensament de l'autor amb els corrents intel·lectuals internacionals. La interpretació implícita seria que els escriptors catalans i els nostres problemes com a país estan connectats amb la resta del món.

Xavier Pla recalca que la seva obra parla de la Catalunya real i no pas de la romàntica ideal; que és un discurs de proximitat, a mig camí entre la ficció i el periodisme, centrat en el món del treball on parla el jo social de l'autor. Pla emmarca Serés en escoles de pensament sociopolític francès que, amb aquesta excusa, Pla desplega amb brillantor.

Simona Škrabec (2024) enllaça la fragmentació dels contes de Serés, de la multiculturalitat i dels retrats de treballadors amb «una cultura fragmentària com la catalana». L'analista enllaça l'obra seresiana amb sociòlegs com Lefebvre i el concepte de Koolhaas d'espai-abocador passant per Foucault, l'oli de palma, el nazisme i l'*Alcarràs* de Carla Simon. Es manté l'enjòlit si aquestes multireferències són intertextos que proposa Škrabec o estan subjacents a l'obra de Serés.

Júlia Ojeda presenta una ponència política que abasta la immigració, la crisi econòmica del 2008 i el procés independentista de la segona dècada del segle XXI. Els llibres de Serés es farien eco de la bombolla immobiliària i de la il·lusió patriòtica; ambdues haurien derivat de l'eufòria a la decepció. L'article d'Ojeda inclou aportacions lúcides com la de Kathryn Cramer (2014), segons la qual el nacionalisme català actual tindria un incentiu econòmic més que no pas cultural.

La intervenció de Montserrat Clua també encaixa dins els Cultural Studies i busca les influències d'alguns professors de Serés en la seva obra (els antropòlegs Alberto Cardín i Manuel Delgado). Vist així, l'escriptor seria una mena d'antropòleg que observa els seus semblants, tant en l'hàbitat rural com en l'industrial. Serés compartiria el pessimisme de Lévi-Strauss de l'impacte capitalista sobre el medi ambient. Malgrat ser una ponència etnogràfica més que no pas literària, fa algun apunt sobre el seu estil, que considera «sec, adust i poètic» com les terres properes a la Franja.

Francesc Foguet és qui analitza amb més profunditat la dimensió literària de l'escriptor. No s'equivoca quan determina que Serés hauria evolucionat des dels contes i retrats fragmentaris cap a una narrativa més clàssica amb diàleg i trama clares (*La casa de foc*, *La mentida més bonica*) en la línia tradicional de les seves incursions dramàtiques, properes a la narrativa més que no pas a l'escena teatral. Caldrà veure com serà la seva obra a partir d'ara ja que l'autor ha decidit viure fora de Catalunya, la qual cosa pot marcar un abans i un després en la seva trajectòria.

Sobre les seves novel·les, Foguet destaca la presència de víctimes d'abusos de poder; i sobre el seu teatre, l'obra metaliterària dedicada a Muntaner, en la qual Serés reflexiona sobre com s'ha d'escriure la història d'un país; i sobre les pressions per engrandir les glòries.

Pep Sanz dona compte de les traduccions i autotraduccions de Serés on, més que trair-se, es reescriu. Llàstima no saber més de la recepció de la seva obra fora del país. També hagués estat útil —indispensable, gosaríem dir— que s'haguessin analitzat exemples de fragments originals traduïts i reescrits.

De l'entrevista d'Alba Granell, subratllaríem el que diu l'autor de si mateix: que li agrada arriscar-se i no repetir llibres, que és una virtut de la seva obra que en el petit símposi no va quedar prou ressaltada.

Acabarem aquesta ressenya citant de nou l'equilibrada valoració de Pere Ballart de l'escriptor, quan li elogia tant la part social com l'excel·lent domini literari. Ballart (2012) diu que

en l'obra de Serés hi ha un «realisme lúcid i insubornable en contrast amb un estil d'una gran noblesa verbal» unit a l'«originalitat novelesca». En la jornada de l'IEC aquestes virtuts potser no es van destacar prou. A excepció de Foguet, es va donar la casualitat que els conferencians van optar per l'externalització de la seva obra en lloc d'endinsar-se en les seves capes internes. La recerca ultrarealista i política dels crítics propera als Cultural Studies —del tot legítima i ben entenimentada però parcial— feu que es deixés de banda el llibre que no encaixava amb el retrat compromès de l'autor: els brillants, divertits i imaginatius *Contes russos* de Francesc Serés.

Xavier MACIÀ
Universitat de Lleida
Núria PERPINYÀ
Universitat de Lleida

Referències bibliogràfiques

- BALLART, Pere (2012, octubre): «Francesc Serés», *Visat*, 14. En línia: <<https://w.visat.cat/traduccion-literatura-catalana/autor/francesc-ser%C3%A9s>>. [Consulta: 10 de gener de 2025.]
- CRAMERI, Kathryn (2014): “*Good bye, Spain*”? *The Question of Independence of Catalonia*. Sussex: Sussex Academic Press.
- SKRABEC, Simona (2024): «La matèria, la flama, les cendres. Una lectura “fragmentària” de Francesc Serés», dins DASCA, M. / CAMPS ARBÓS, J. (ed.): *Francesc Serés: La pell de la realitat*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalana, p. 35.
- DOMINGO MASDÉU, Maite (2024): *Llengua i teatre. El lèxic de l'obra dramàtica de Joan Puig i Ferrer*. Tarragona: Publicacions Universitat Rovira i Virgili, 258 p.

I

Per als historiadors de la literatura catalana en qualsevol dels seus gèneres —narrativa, poesia, teatre— l'estudi de la llengua des de la vessant lingüística i estilística sempre ha estat una qüestió no gens fàcil de tractar, com observa Guillem-Jordi Graells en el pròleg al llibre de Maite Domingo Masdéu, sovint per la ignorància «pel que fa a la metodologia i les tècniques de la recerca lingüística minuciosa i multifacètica dirigida a l'escriptura creativa dels autors, dramaturgs o d'altres gèneres.» (p. 9). En l'àmbit dels estudis literaris de Filologia catalana, l'estudi de la llengua dels escriptors catalans no ha estat una prioritat important en qualsevol de les èpoques històriques i dels gèneres convencionals, si deixem a banda les qüestions i els treballs relacionats amb els estudis de traducció. L'autora del llibre ofereix una relació de «reculls sistemàtics de lèxic dels nostres escriptors» (p. 17), que s'inicia a l'època medieval amb Ramon Llull, Jaume I; Francesc Ferrer, Antoni Canals, *Tirant lo Blanc*, Ausiàs March, Joan Roís de Corella, Sant Vicent Ferrer o Sor Isabel de Villena. Si avancem cap a l'època moderna i contemporània, comptem amb el *Diccionari de Josep Bernat i Baldoví* (Martí Mestre 2011) o sobre Rafael Maria Liern (2020). Afegim-hi les contribucions següents: la llista i freqüència de formes en la poesia de Carles Riba (Jaume Medina 1986); el